

meg, hogy gyermeke meghalt. A színpadon végig látható a babaklinika, a Tündérr király üzletének kirakata: egy apró csontváz mementója.

A zenészek (Sáry László és Várady Zsuzsa) nem különülnek el a játéktértől: a színpad bal első sarkában pötyögik el a Strauss muzsikájára csak emlékeztető dallamokat. Egyébként végig figyelemmel kísérik az előadást, sőt olykor bele is keverednek; részegen dülöngélve húzzák a talpalávalót a Tündérr király mulatozó társaságának.

Színészi teljesítmény szempontjából a Katona előadása szinte feddhetetlen, még a mellékszerepekben is izgalmas alakításokat láthatunk. Rezes Judit Marianneja fokozatosan jut el az egzaltált kamasz lánytól a fájdalmas anyáig. Az első felvonásban hektikus, türelmetlen mozdulatokba sűríti nyugtalanságát és elégedetlenségét, s magazinok címlapjáról ellesett pózokba egy izgalmasabb élet iránti vágyát. Hosszú, szőke haja ekkor még gondtalanul úszik a levegőben, míg a kis Leopold születése után már praktikusán rövidre nyírt frizurájú, asszonyos hálóingben lebbenő figurát látunk. Majd amikor sztriptíz táncosnőként egy földgömbön egyensúlyoz a Maximban, testének csupaszsága, lényének sebezhetősége végtelenül szomorú látványt nyújt. Vőlegénye, Oszkár (Elek Ferenc) a kismemberek tompultságával, a társadalmi elvárások közepette küzd azért, ami neki jár. Bár Marianne zabigyerékéből ő sem kér, talán nem velejéig romlott alak; mozdulataiban azonban néha valami szadizmusra is kész elfojtottság tör fel: háborzongató, ahogy menyasszonya nyakát simogatja. Nagy Ervin nagyszerű mint léha, vágyainak pillanatnyi kielégítésére koncentráció, üres Alfréd. Valéria (Fullajtár Andrea) túlérett szépasszony, az összes szereplő közül ő a legjobb emberismerő, benne a legtöbb a részvét. Tisztában van magánéleti kapcsolatainak üzleti jellegével is: kitartja a fiatal férfiakat, akik mellett – cserébe – nem fáj úgy az öregedés. Bezéredi Zoltán Tündérr király nem lát tovább az orránál,

és *nekem nincs lányom* típusú frázisokba kapaszkodik makacsul.

A többi szereplő groteszk tablóba rendezve mutatja be a korabeli Bécsset. Bán János Kapitánya a Monarchia szelíd veteránja. A mindenkit ismerő Hierlinger Ferdinánd (Vajdai Vilmos) gáláns, csavaros eszű szélhámós. Erich (Kovács Lehel) indulatos törpefasiszta. A gyermeklány Idaként Tóth Anita úgy szalad a labda után, mint ha művésztagjai lennének: az elfojtáson alapuló nevelés csemetéjét csak egy hajszál választja el a torzszülött-ségtől. A hentessegéd Havlitschek (Lengyel Ferenc) úgy vágja a nyers húst a vágódeszkához, ahogy valószínűleg a nőket vágja a falhoz. Alfréd anyja (Bodnár Erika) ugyan tisztában lenne erkölcsi kötelezettségeivel, de gyenge és belenyugvó. A nagyanya (Lázár Kati) a mesebeli gonosz mostohát, az elpusztíthatatlan öregasszonyt testesíti meg. Amikor az előadás végén Marianne összeomlik az Oszkár oldalán reá váró élet és gyermekének halála miatt, a nagyanya lelkenedezve játszik a kis Leopoldnak szánt, felhúzható, bicikliző kacsával.

Nem látja az összefüggést.

ÖDÖN VON HORVÁTH: MESÉL A BÉCSI ERDŐ (Katona József Színház)

Fordította: Mészöly Dezső. **Díszlet:** Khell Csörsz. **Jelmez:** Szakács Györgyi. **Dramaturg:** Török Tamara. **Zenei munkatárs:** Sáry László. **A rendező munkatársa:** Tiwald György. **Rendező:** Zsámbéki Gábor.

Szereplők: Nagy Ervin, Bodnár Erika, Lázár Kati m. v., Vajdai Vilmos, Fullajtár Andrea, Elek Ferenc, Tóth Anita, Lengyel Ferenc, Bán János, Olsavszky Éva, Rezes Judit, Czákó Klára, Gera Marina m. v., Kovács Lehel, Pálmai Anna, Szirtes Ági, Tenki Réka, Dankó István, Ujlaki Dénes, Sáry László, Várady Zsuzsa.

Ugrai István

Csorog az üres árok

ANTON PAVLOVICS CSEHOV: HÁROM NŐVÉR

Tompa Gábor rendező értelmezésében a *Három nővér* az utolsó ítélet utáni, a véget váró apokaliptikus dráma, amelyben minden szereplő csak egy nagy ábrándnak él, filozofikus gondolataik pedig csupán az idő múlásának értelmetlenségét nyomatékosítják. A Kolozsvári Állami Magyar Színház előadása azonban nemcsak ezt a nyomasztó reménytelenséget közvetíti, hanem egy olyan komplex értelmezését adja

a Csehov-műnek, amely – ritkaságszámba menően – képes érzékeltetni a helyzet szánalmasságából fakadó mély humorát is. Ez a rendkívül részletesen kidolgozott, tudat alatti korokban tett időutazás végül fölöttünk nyitja meg az eget.

Az előadás intenzív feszültségét és legérdekesebb részét a szereplők verbálisan elképzelt-vágyott-kívánt világképe, illetve a valóságuk és a nevezett célok sem-

JOBBRA:
Molnár Levente
(Fedotyk),
Hatházi András
(Andrej),
Sinkó Ferenc
(Rode),
Skovrán Tünde
(Natasa),
Péter Hilda
(Irina)

LENT:
Péter Hilda,
Kézdi Imola
(Mása),
Kali Andrea
(Olga) és
Bodolai Balázs
(Tuzenbach)

Biró István felvételei

mibevétele közötti ellentét erős hangsúlyozása adja. Ebben talán legnagyobb szerepe a látványnak van: Both András színpadképe egyetlen hatalmas (kiüresedett) tér, benne egy függönnyel leválasztható étkezővel és több beláthatatlan bejárattal. A letisztult, fehér falú, magából mérhetetlen unalmat és letörtséget árasztó látványban az egyhangúság érzetét az átlósan elhelyezett tartógerenda és az adott pontokon megtört falak bontják meg mérnöki pontossággal, azt sugallva, hogy itt bizony valami nem stimmel. A hatalmas szoba csak a második részben tárja fel egyik legszuggesztívebb tulajdonságát, amikor is fokozatosan, jelenetről jelenetre, szinte észrevehetetlenül nyílik hátul ketté, s a fal eltűn-

sével egy, a színskála összes nyomasztó és misztikus színével megvilágítható hatalmas felület tárul elénk. Az itt masírozó szereplők pedig nagyjából olyan világvége-hangulatot árasztanak, mint amikor Dorothy a forgószelelben röpködő ház ablakából totális kétségbeeséssel szemléli az elhaladó ismerős embereket, tárgyakat. Ezzel némileg szemben állnak, pontosabban szinte önmagukban léteznek a Carmencita Brojboiu által tervezett progresszív, divatos, különféle színekben pompázó, stílusosan eklektikus ruhák, amelyek egyrészt egyfajta kellemes alaphangvételt kölcsönöznek a figuráknak, pontosan megjelenítve felszínes karakterük jellegét, rugaszkodót adva a színészeknek a részletes kidolgozáshoz, másrészt a díszlet szélsőséges ellentétjét képezik. A kettő együttélése elsőre mintha önellentmondás lenne, ám a finom csiszolásokkal és a rendezői szándék kibontakozásával nem maga az ellentét, hanem a belőle fakadó feszültség kerül előtérbe, így módon tökéletesen időtlen és kortalanná változtatva az előadást.

Tompa Gábor Visky András dramaturggal karöltve igyekszik kihasználni a látványból adódó antagonisztikus feszültséget, s ez annál könnyebben sikerül, mivel Csehov szövegeit szinte csak be kell illesztgetni a megfelelő helyekre. A feladat azonban mégsem ilyen egyszerű, hiszen a mű ugyanannak az érzésnek és gondolatnak a részletezése-variálása. A *Három nővér* a várakozás drámája, amelynek rendkívül aprólékos építkezését és fokozatos felerősödését élvezetesen, érdekesen bemutatni embert próbáló feladat. Az előadás egyik legnagyobb erénye, hogy képes megragadni Csehov meglehetősen sajátos, nehezen kibontható humorát, amely főként abból adódik, hogy a karakterek *lehetetlenül* élnek

és viselkednek, ám ezt valódi életként és normaként élik meg. Az alkotók végig tiszta fejjel, pontosan fejtik ki ezt a felszín alatt bujkáló humort, de egyes jelenetek tempója és energiája a vissza-visszatérő komikus elemek ellenére csökken.

Az első részben akad néhány redundáns elem, amely már nem képes igazából hozzáadni az előző gondolat-hoz, hangulathoz, pontosabban olyan kicsit és kevésbé árnyaltnak, hogy azt az alkotóknak nem sikerült érvényre juttatniuk. (Ebben szerepe lehet annak is, hogy a színlapon 2 óra 40 percnél feltüntetett játékidő ténylegesen 3 óra 15 perc volt.) De az estére nem ez az elcsúszás nyomja rá a bélyegét. A második részben ugyanis már egy mindvégig rendkívül feszes, az alaphangulatot egy pillanatig sem sértő, fokozatosan építkező előadást láthatunk, amely energiával, humorral és mélységgel telítetten halad a vég felé, és ennek az iramnak végig masszív, markáns és intenzív életszaga van, pontosabban *élve felejtett élet*-szaga, mert rideg, meszes tapintásuk itt nemcsak a falaknak van, hanem a köztük élő embereknek is.

A színészek egytől egyig energiát nem kímélve parádézák végig az élhetetlenséget. Hatházi András leránt minden romantikus, önhitegető és -saló értelmezést Andrej karakteréről, és alkoholtól vörös arccal egy teszteszta, totálisan érdektelen, figyelmetlen, alamuszi, szorongó és frusztrált embert állít elénk, távolba meredő, a másik szemébe soha nem néző tekintettel, hirtelem, de céltalan mozdulatokkal, miközben minden porcikájáról ordít, hogy csak beszél és beszél, de igazából mindent csak lenyel. Monológjai, dialógjai öncsalóan befelé szólnak. A párját, Natasát alakító Skovrán Tünde hibátlan partnerként, minden szinten Andrej tökéletes ellentétét fogalmazza meg. A színésznő, fokozva az öltözéke által kiváltott hatást, az alkatát abszurd módon kifejező ruhákat túlzó, szinte megfoghatatlan „repül a nehéz kő, ki tudja, hol áll meg” jellegű gesztusokkal súlyozza, markáns jellemzést adva a figuráról: a kezdetben csak léha, buta lánynak tűnő Natasa valójában hatalommániás, önző és kegyetlen.

A három nővért alakító Kali Andrea (Olga), Kézdi Imola (Mása) és Péter Hilda (Irina) mindvégig a reménykedés, a reménytelenség és a távolságtartó ridegesség pingponglabdáit adogatják egymásnak. Mindhárom színésznő a saját gesztusaira és nyelvezetére fordítja le ennek a magatartásnak a jelrendszerét, és olyan összhang van közöttük, hogy hibátlanul érzik, kinek éppen melyikre van szüksége. Mindhárman korukhoz mérten futják be ezt a kört: Péter Hilda a vonzó ártatlanságból és hiteles naivitásból jut el a mindent megbontó örületig, minden állapotot a határig fokozva; Kézdi Imola a zárkózottságot nyitja meg a folytonos lehetőség érzékeltetésével, hogy aztán ez törje össze teljesen Mását; Kali Andrea pedig apró gesztusokkal bontogatja Olga merevségét, apránként vesztve el minden reményt.

Orbán Attila széles, fellengzős, látszólag laza és szünni nem akaró mosollyal sétál be mint Kuligin, végig érezteti, hogy semmibe meredő tekintete mögött nincs céltudatosság, csak határtalan töketlenség, „filozofikus” gondolatai kizárólag a *lúzerségre* utalnak, amelyet csak a véletlen és a szerencse emelhetett karrieristának *látszó* szintre. Bogdán Zsolt alakításában Versinyin

maga a megtestesült szorongás és frusztráltság, aki precíz ritmusérzékkel mond mindig ellent az adott szituációnak, végig a saját igazát és hibátlanságát hangsúlyozva. Mindezek mellé a színész tétova arcjátékkal érzékletesen mutatja meg a karaktert irányító kisebbrendűségi komplexust. Bíró József Szoljonija olyan határozottan hangsúlyozza, hogy ő nem utál senkit, és teljesen nyugodt, hogy mire majdnem elhinnénk neki, mégiscsak kitör belőle a féltékenység gyilkos energiája, és kivégzi Tuzenbachot. Aki Bodolai Balázs megformálásában idegennek hat ebben a légkörben, ettől lesz érdekes, de halálra ítélt figura, akinek a munkáról és a szocializmusról hajtogatott szövegei csak a nyilvános öncsalás eszközei. Dengyel Iván gátlástalanul cinikus Csebutikin, akinek az életre vonatkozó megállapításait kénytelenek vagyunk elfogadni, hiszen benne nincsen öncsalás, ő elfogadta, hogy már amikor elkezdődött az élete, véget is ért.

Minden színész makulátlan alapossággal szolgálja a rendezői koncepciót, könnyeden és bátran fordítja ki saját figuráját, egészen a *Csehov által szándékolt* szálamasságig. A fel-felcsendülő zenék szintén ezt a sajátos alapérzést erősítik: mulatós zenétől a népdalokon át közismert komolyzenei taktusokig minden megtalálható a hangzásvilágban. Ha a közösségi érzés ürességéről van szó, akkor tempós, vidám, ivós zenék szólnak, a komoly motívumok játékosan fejezik ki a reménytelenséget, a záró népdal pedig mindezt egyesítve nyomja rá bélyegét az egész estére. Ezt a legapróbb részletekig kidolgozott világot a Fedotyik és Rode által cipelt fényképezőgép örökíti meg az utókornak, pontosabban nekünk.

Végül szinte mindenki otthagya a házat, s elindul a vörösben izzó háttér előtt húzódó deszkákon valami ismeretlen felé. Nem hihetjük, hogy ezek az új remény felé vezetnek, hiszen az előadás végig azt érezteti, hogy mindez csak az elmúlás előtti időtlen végjáték volt: mindenki előadta életének értelmetlenségét, mielőtt besétált a purgatóriumba. Ez a meglehetősen frusztrált világvége-kép mintha Pilinszky *Apokrifé*nek parafrázisa lenne: nem veszünk tudomást egy meglehetősen feszítő és élő kérdésről, csak belesétálunk, az utódokat meg otthagyjuk a semmiben. Mindeközben örömmel, vidáman nézegetjük ennek az életnek az állóképeit, filozofálgatva, hogy hátha egyszer vége lesz. Hát vége lesz.

ANTON PAVLOVICS CSEHOV:
HÁROM NŐVÉR
(A Kolozsvári Állami Magyar Színház
előadása a Vígszínházban)

Dramaturg: Visky András. **A dramaturg munkatársa:** Bíró Eszter. **Díszlet:** Both András. **Jelmez:** Carmencita Brojboiu. **Rendező:** Tompa Gábor.
Szereplők: Hatházi András, Skovrán Tünde, Kali Andrea, Kézdi Imola, Péter Hilda, Orbán Attila, Bogdán Zsolt, Bodolai Balázs, Bíró József, Dengyel Iván, Molnár Levente, Sinkó Ferenc, Barkó György, Kakuts Ágnes, Györgyjakab Enikő, Szűcs Ervin.
Zenekar, katonák, tűzoltók: Balla Szabolcs, Buzási András, Galló Ernő, Fogarasi Alpár, Laczkó Vass Róbert, Farkas Loránd, Albu István, Köllő Csongor.